

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ДОСТУП ДО ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ

CULTURAL HERITAGE PRESERVATION AND ACCESS TO DIGITAL RESOURCES

УДК 02(477):[004:005.53

DOI: 10.31866/2617-796X.7.1.2024.307014

Марія Макарова,

кандидат культурології,

доцент кафедри інформаційних комунікацій,

Київський столичний університет

імені Бориса Грінченка,

Київ, Україна

m.makarova@kubg.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5334-4673>

ЦИФРОВІ ПРОЄКТИ У БІБЛІОТЕЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Мета статті – на основі дослідження цифрових проєктів у бібліотечній сфері України на початку 20-х років XXI століття виявити їх особливості, результативність і проблеми здійснення.

Методи дослідження. Застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, інформаційний метод, що дало змогу досягти поставленої мети.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному дослідженні цифрових проєктів у бібліотечній сфері України; з'ясуванні особливостей цифровізації українських бібліотек в умовах війни; уточненні основних категорій, таких як цифрова, електронна та віртуальна бібліотека; уведенні в науковий обіг інформації про проєкти з онлайн-джерел.

Висновки. У сучасних умовах швидкого розвитку інформаційних технологій переосмислюються принципи організації бібліотечного простору, методи бібліотечно-інформаційної діяльності, ресурсного забезпечення бібліотечних фондів; бібліотеки прагнуть використовувати у своїй діяльності всі можливості цифровізації. Цьому сприяють і цифрові бібліотечні проєкти, орієнтовані насамперед на оцифрування документальної спадщини, цифровізацію процесів обслуговування користувачів, створення нових типів бібліотек: цифрової, електронної, віртуальної тощо. Бібліотеки стають новими сучасними інформаційними хабами, центрами цифрової освіти для користувачів. Особливого значення та поширення бібліотечні проєкти набули з початком пандемії COVID-19 та повномасштабної російської агресії. Акцентовано на спільних проєктах Міністерства цифрової трансформації України та ВГО «Українська бібліотечна асоціація» у розвитку цифрової грамотності в межах національного проєкту «Дія. Цифрова освіта», проєктів «Цифровізація бібліотек» та «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти» й ін. Проте в процесі втілення у життя проєктів виникають труднощі та проблеми, пов'язані з циф-

ровим розривом, з відсутністю в низці бібліотек комп'ютерів, спеціальних приладів для оцифрування, з браком кваліфікованих кадрів, спроможних працювати з віртуальними користувачами в нових умовах цифровізації суспільства, що потребує організації курсів їх навчання та перепідготовки.

Подальшого дослідження потребують проблеми цифровізації бібліотек України різних типів в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: цифровізація; цифрові бібліотечні проекти; електронна бібліотека; віртуальна бібліотека; хаби цифрової освіти.

Вступ. У сучасних умовах швидкий розвиток інформаційних технологій спричинив значні зміни в усіх сферах життя. Як глобальна тенденція світового прогресу, цифровізація перетворилася на загальний тренд людства. Цифрова трансформація в Україні (і в усьому світі) останніми роками визначена на державному рівні як один з пріоритетів розвитку. З утворенням Міністерства цифрової трансформації України у 2019 році цифровізація в країні вийшла на новий етап, охопивши всі сфери діяльності. В умовах динамічних перетворень важливого значення набувають і трансформаційні процеси в бібліотечній сфері, змінюється саме поняття «бібліотека». Цифрові бібліотечні проекти висувають перед вітчизняними бібліотеками нові цілі та виклики.

Аналіз попередніх досліджень. Проблематиці цифрової модернізації бібліотек України присвячено низку праць сучасних українських науковців. У монографії І. Лобузін «Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій» (2016) розглянуто питання, пов'язані з реалізацією бібліотечних цифрових проектів оцифрування історико-культурного та наукового надбання, проаналізовано досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського щодо реалізації цифрових бібліотечних проектів. У монографії «Бібліотека в цифровому просторі» О. Мар'їна (2017) розкриває поступову адаптацію бібліотек до реалій цифрового суспільства, констатуючи лише про початкову стадію цифрової модернізації. Проблеми та перспективи цифровізації бібліотек, цифровізацію як стратегічний шлях розвитку бібліотечної справи на початку 20-х років XXI ст. досліджує у своїх працях О. Онищенко (2020; 2021). Стаття О. Івашкевич «Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи» (2021) присвячена аналізу онлайн-перспектив у бібліотечній сфері в умовах цифрової трансформації, особливо у період пандемії COVID-19; автор також аналізує поняття «цифрова трансформація», «цифровізація». О. Кузьменко та В. Загуменна (2021) зосереджують увагу на аналізі основних функцій сучасної бібліотеки та їх ролі в умовах цифровізації суспільства; Г. Салата (2022) розглядає певні трансформації, що простежуються у функціонуванні бібліотек в умовах цифровізації; В. Добровольська та Л. Чередник (2023) акцентують на інноваційній діяльності бібліотек в умовах цифрового суспільства.

Питанням застосування віртуальних технологій у бібліотечній сфері присвячені лише окремі публікації. Зокрема, Л. Чередник (2022), досліджуючи роботу бібліотек як новітніх інформаційних центрів, розглядає особливості функціонування віртуальної читальної зали бібліотеки як інформаційної системи для збережен-

ня електронних колекцій різних документів. О. Каракоз (2023) звертає увагу на технології віртуальної реальності в сучасному бібліотечному середовищі. Стаття В. Бондаренко та Т. Гранчак (2021) присвячена висвітленню перспективного зарубіжного досвіду реалізації бібліотечних проєктів з доповненою реальністю (AR).

Отже, у наукових працях звернено увагу на роль бібліотек у цифровому суспільстві, зміну їх функцій в умовах цифровізації, тенденції цифрової трансформації тощо. Проте лише фрагментарно розглянуто окремі цифрові проєкти в бібліотечній сфері. Зокрема, С. Денбновецький (2022), досліджуючи особливості цифрової трансформації українських бібліотек у період глобалізаційних перетворень, звертає увагу на спільний проєкт ВГО «Українська бібліотечна асоціація» і Міністерства цифрової трансформації України щодо цифровізації бібліотек, перетворення їх на хаби цифрової освіти. В. Добровольська (2020) та Є. Чумак (2023) торкаються питань створення електронної бібліотеки «Україніка». Варто виокремити працю К. Лобузної (2020), у якій авторка розглядає поняття «цифровий бібліотечний проєкт», визначає його структуру та організаційні форми. Утім цифрові проєкти у бібліотечній сфері в період пандемії коронавірусу та повномасштабної російсько-української війни не мали комплексного дослідження, що й обумовило вибір теми цієї статті.

Результати дослідження. Сьогодні українські бібліотеки, як і бібліотеки всього світу, залучають до цифрових проєктів. О. Онищенко (2021) зазначає: «У бібліотечній сфері цифровізація реалізується у чотирьох взаємозв'язаних напрямках: 1) створення і розвиток моделі цифровізованої бібліотеки <...>; 2) формування фондів цифрових інформаційних ресурсів; 3) розвиток цифрового сервісу; 4) підготовка бібліотекарів високої цифрової компетентності». На думку дослідника, «у сучасний період вимальовується модель цифровізованої бібліотеки як широкого комплексу інтегрованих соціокультурних функцій, інтегрованих (бібліотечно-архівно-музейно-інтернетних) ресурсів, інтегрованих (офлайн-, онлайн-, індивідуальних і масових) інформаційних сервісів» (Онищенко, 2021).

Як зазначає дослідниця К. Лобузінa (2020, с.202), уже традиційними для українських бібліотек цифровими проєктами є «формування цифрових бібліотек, створення віртуальних історико-культурних виставок, підтримка інституційних репозитаріїв».

Поштовхом для пришвидшення цифровізації бібліотек стала пандемія коронавірусу COVID-19, коли бібліотеки практично не могли працювати офлайн, більшість опинилася в кризі, насамперед сільські бібліотеки. За статистичними даними, станом на 2021 рік лише 30 % сільських бібліотек були комп'ютеризовані (Міністерство цифрової трансформації України, 2021). Важливим кроком на шляху перетворення бібліотек у центри цифрового розвитку громад стали спільні проєкти Міністерства цифрової трансформації України та ВГО «Українська бібліотечна асоціація». У січні 2020 року вони підписали Меморандум про співпрацю у розвитку цифрової грамотності та розпочали її в межах проєкту «Дія. Цифрова освіта» (Міністерство цифрової трансформації України, 2020). Цей Меморандум надавав можливість спільно сприяти розвитку цифрової грамотності. Зокрема, «близько 6.000 бібліотек по всій країні долучаться до національної кампанії з циф-

рової грамотності “Будь на часі!”», які стануть «першими хабами проекту “Дія. Цифрова освіта”» (Міністерство цифрової трансформації України, 2020). У межах національного проекту з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» розроблено проект Міністерства цифрової трансформації України та фонду Favorit Foundation (FAVBET) «Цифровізація бібліотек» (Міністерство цифрової трансформації України, 2021). У межах цього проекту 5 тис. комп’ютерів заплановано передати для цифровізації сільських бібліотек по всій Україні. Мета цього проекту – «перетворити бібліотеки на сучасні хаби цифрової освіти та дати кожній людині можливість безкоштовно опанувати цифрові навички» (Міністерство цифрової трансформації України, 2021). Цей проект дає змогу оцифровувати архівні фонди, створювати електронні каталоги тощо, скорочуючи цифровий розрив у бібліотеках.

Заслугує на увагу проект «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» (Проект підтримки Дія), що впроваджується Програмою розвитку ООН (ПРООН) в Україні за підтримки Швеції з 2021 року; з 1 січня 2024 року стартувала вже друга фаза проекту. Метою проекту є «подолання цифрового розриву між поколіннями та різними соціальними групами, забезпечуючи, що кожен в Україні може скористатися новими цифровими рішеннями та електронними послугами» (Цифрові, інклюзивні, доступні, 2024). Станом на початок травня 2024 р. за цим проектом вже створено «40 електронних послуг та інструментів, якими скористалися 21 млн українців» (Цифрові, інклюзивні, доступні, 2024). Спільно з цим проектом ВГО «Українська бібліотечна асоціація» у 2021–2023 рр. реалізувала проект «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти» (Українська бібліотечна асоціація, б.д.), згідно з яким започатковано мережу хабів цифрової освіти, до якої станом на січень 2022 р. долучилося вже понад 2 тис. бібліотек. За даними опитування, яке Міністерство цифрової трансформації провело наприкінці 2021 року, «цифрові навички населення України зросли на 5,2 %» (Бруй та ін., 2023, с.10). І в цьому, безперечно, важливу роль відігравали саме бібліотеки. У листопаді 2021 року у м. Києві пройшла Стратегічна сесія «Розвиток бібліотек як Хабів цифрової освіти», де бібліотечні експерти з усієї України ділилися досвідом (Бруй та ін., 2023, с.11) (рис. 1).

ВГО «Українська бібліотечна асоціація» бере також участь у проекті Міністерства цифрової трансформації України та Академії цифрового розвитку, спрямованому на лідерство жінок у цифровому просторі, який стартував у 2022 році. Мета проекту – «допомогти жінкам з вразливих груп населення подолати негативні економічні наслідки всесвітньої пандемії через використання цифрових платформ та інструментів, в тому числі ресурсів порталу Дія» (Українська бібліотечна асоціація, 2022). Згідно з цим проектом у бібліотеках чотирьох ОТГ (Недобоївської Чернівецької обл., Луцької Волинської обл., Бехтерської Херсонської обл. та Краснопільської Сумської обл.) облаштовано спеціальні громадські комп’ютеризовані простори для жінок. Фактично ці бібліотеки перетворилися в хаби цифрової освіти. І перший вебінар 24 січня 2022 року проведено на тему «Жінка-лідерка в цифровому просторі» (Українська бібліотечна асоціація, 2022).

Рис. 1. Учасники Стратегічної сесії «Розвиток бібліотек як Хабів цифрової освіти» (листопад 2021 р.) (Бруй та ін., 2023, с. 11)

Варто зазначити, що особливого значення проект «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти» набув з початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2022 року. В умовах інформаційного протистояння значно зросла і роль бібліотек як інформаційних центрів. У межах проекту підготовлено Навчальну програму для користувачів «Інформаційна та кібербезпека» (Бруй та ін., 2022), мета якої – «допомогти користувачам бібліотек самостійно орієнтуватися в насиченому інформаційному просторі; розпізнавати маніпуляції та неправдиві дані, що поширюються через інтернет, соціальні медіа, месенджери; захищати власні персональні дані й протидіяти інформаційним загрозам; долучитися до інформаційної оборони України». Результатами впровадження проекту було проведення циклу навчальних вебінарів-тренінгів з інформаційної та кібербезпеки. Зокрема, у травні-червні 2022 року такі вебінари організовано на базі п'яти партнерських бібліотек Вінниці, Запоріжжя, Львова, Тернополя та Хмельницького; у жовтні-листопаді 2022 року – онлайн-тренінги для тренерів РТЦ з усіх областей України (Українська бібліотечна асоціація, б.д.). У межах другого етапу впровадження проекту у квітні-червні 2023 р. у 12 областях України відбулося навчання координаторів бібліотек, які стали хабами цифрової освіти (Українська бібліотечна асоціація, 2023с). Крім того, на допомогу бібліотекам зі створення хабу цифрової освіти підготовлено спеціальний практичний посібник «Бібліотеки – Хаби цифрової освіти» (Бруй та ін., 2023). Підбивання підсумків діяльності бібліотек за проектом «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти» відбулося під час підсумкової зустрічі 26–27 жовтня 2023 року (Сахаров, 2023). В умовах повномасштабної російсько-української війни ВГО «Українська бібліотечна асоціація» продовжує і надалі закликати бібліотеки долучатися до національного проекту «Дія. Цифрова освіта», створюючи хаби цифрової освіти. Статистику хабів цифрової освіти наведено на рис. 2.

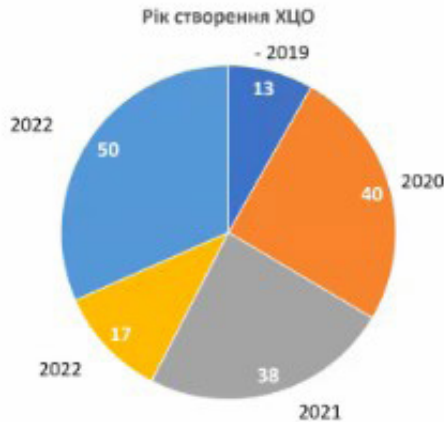

Рис. 2. Статистика хабів цифрової освіти (ХЦО) (Сахаров, 2023)

У межах іншого проєкту «Бібліотека – місце сили» у лютому 2024 року відбувся перший етап серії онлайн-тренінгів за тематикою «Дизайн-мислення для створення бібліотечних інновацій» (Українська бібліотечна асоціація, 2024с) з метою надання інструментів і отримання учасниками навичок розробки інноваційних послуг для людей, які потребують підтримки в умовах війни, особливо під час тимчасової окупації, а також для внутрішньо переміщених осіб. Тому учасницями навчального курсу стали команди з 5 бібліотек із деокупованих міст Харківської, Київської, Чернігівської, Сумської та Херсонської областей, які отримали можливість поглиблено вивчити методологію «Design Thinking for Libraries» – «інноваційний підхід до формування проєктних ідей, спрямований на розроблення нових актуальних послуг для своїх громад» (Українська бібліотечна асоціація, 2024с). У межах проєкту також передбачено впровадження інноваційних бібліотечних послуг у деокупованих громадах.

Важливе значення для подолання цифрового розриву має участь бібліотек України в проєкті з цифрової грамотності «Усюди завжди», який оголошено у квітні 2024 року з ініціативи Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ IFLA (Українська бібліотечна асоціація, 2024d). Це «своєрідна інтервенція з цифрової грамотності, яка сприяє критичному обговоренню технологій і штучного інтелекту» і має на меті допомогти населенню не лише зрозуміти «цифровий світ», але й впевнено в ньому орієнтуватися. Крім бібліотек України, у проєкт залучено бібліотеки Польщі, Іспанії, Румунії та Хорватії.

Бібліотеки беруть участь також у грантових проєктах Українського культурного фонду та інших інституцій, українських і зарубіжних. Зокрема, у новій грантовій програмі «єМістечко – простір для кожного» (Українська бібліотечна асоціація, 2024b) Фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (EVZ), яка стартувала у 2024 році для українських музеїв, бібліотек, театрів, архівів й інших культурних закладів та їхніх партнерів. Метою програми є «підтримка зазначених організацій під

час російсько-української війни та перетворення їх у так звані “Треті місця” – простори для зустрічей та спілкування» (Українська бібліотечна асоціація, 2024b).

Варто звернути увагу також на проекти цифрових і електронних бібліотек в Україні як новітніх типів сучасних бібліотек, які перебувають на сьогодні лише на початковому етапі діяльності. Прикладом може слугувати Світова цифрова бібліотека (World Digital Library), що створена за підтримки ЮНЕСКО та Бібліотеки Конгресу США (World Digital Library, n.d.). Одним з таких вітчизняних проєктів національного рівня є створення Національної електронної бібліотеки України (НЕБУ), про початок якого оголосили у лютому 2023 року Міністерство культури та інформаційної політики України та ВГО «Українська бібліотечна асоціація» за підтримки ЮНЕСКО та ІФЛА (Українська бібліотечна асоціація, 2023b). Невдовзі проєкт підтримали й інші культурні інституції. Метою проєкту є «захист культурного надбання України в частині документальної спадщини, що знаходиться в інституціях пам’яті по всій Україні (бібліотеках, архівах, музеях тощо), шляхом її оцифрування та створення надійної системи збереження і доступу до цифрових копій об’єктів через Інтернет на довготривалій основі» (Українська бібліотечна асоціація, 2023b). На першому етапі проєкту вивчають досвід як бібліотек інших країн у створенні електронних бібліотек національного рівня, так і українських бібліотек, архівів, музеїв, бізнесу в оцифруванні та створенні баз даних оцифрованих документів; розробляють організаційну та правову бази НЕБУ (Концепція проєкту НЕБУ; Положення про Національну електронну бібліотеку України та ін. документи) (Українська бібліотечна асоціація, 2023b). З метою обговорення документів та організаційних питань уже проведено декілька зустрічей і круглих столів, зокрема круглий стіл «Досвід українських бібліотек зі збереження документальної спадщини шляхом створення цифрових колекцій» (Українська бібліотечна асоціація, 2023a); круглий стіл (онлайн) щодо обговорення основних документів НЕБУ (31 січня 2024 року) (Українська бібліотечна асоціація, 2024a). За результатами обговорення ухвалено рішення внести зміни до представлених проєктів документів і передати їх на розгляд та затвердження до МКІП (рис. 3).

Рис. 3. Презентація проєктів документів створення НЕБУ (Українська бібліотечна асоціація, 2024a)

Команда проекту також провела опитування 46 установ з різних регіонів України (з 12 липня по 19 серпня 2023 року), які мають у своїх фондах рідкісні та цінні документи. За результатами опитування виявлено понад 20 млн таких документів і лише 0,75 % з них оцифровано (Бруй, 2023). Причинами гальмування проекту є відсутність власного спеціалізованого обладнання для оцифрування документів (його потребують 95,3 % установ), нестача кваліфікованих кадрів для швидкого та якісного оцифрування документальної спадщини, що вимагає проведення регулярних навчань і тренінгів тощо.

Іншим прикладом реалізації бібліотечних проєктів є створення тематичної електронної бібліотеки «Україніка» (офіц. сайт: irbis-nbuv.gov.ua). Це «національний довідково-інформаційний та документальний ресурс архівних, рукописних і друківаних джерел, створених в Україні або інших державах – про Україну, її історію, економіку, культуру, що ґрунтується на засадах обліку та акумуляції документальної спадщини українського народу» (Дубровіна, Попик та Лобузін, б.д.). Ініціатором її створення виступила Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського (НБУВ). Саме її ресурси є основним джерелом цифрових матеріалів. До реалізації проєкту приєдналися й інші культурні інституції. Мета проєкту – «акумулювати у цифровому форматі твори усіма мовами, незалежно від місця видання, про український народ, територію України та про всі народи, які жили або живуть на цій території» (Дубровіна, Попик та Лобузін, б.д.). В основу покладено етнічний, географічний та державно-політичний принципи. Основними джерелами поповнення ЕБ є електронні ресурси НБУВ, вільнодоступні мережеві електронні ресурси, українознавчі сайти та вебресурси наукових установ і культурних закладів, оцифровані видання з фондів НБУВ. Інтернет-ресурси включено в єдину пошукову систему ЕБ разом з іншими електронними документальними інформаційними джерелами (Дубровіна, Попик та Лобузін, б.д.). Електронна бібліотека «Україніка» особливого значення набула в умовах повномасштабної російсько-української війни з метою ознайомлення з українською історією та культурою як в країні, так і за її межами, що сприяє інтеграції культури народів України у європейський і світовий інформаційний простір.

Одним з інноваційних сучасних бібліотечних проєктів є створення віртуальної бібліотеки як бібліотеки нового формату, більш зручного особливо для молоді, з використанням імерсивних технологій, хоча в Україні здійснюються лише перші кроки до створення такої бібліотеки. Утім українці з 2022 року можуть користуватися віртуальною бібліотекою America House Kyiv OverDrive Library (<https://www.americahousekyiv.org/overdrivelibrary>), читати англomовну літературу будь-де та будь-коли з новою програмою від Американського дому в Києві. Це спільний проєкт мережі американських культурних та інформаційних центрів по всій Україні, до якої входять Американські доми у Києві, Одесі та Львові, а також центри «Вікна в Америку» (Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія», 2022).

Отже, цифрові проєкти у бібліотечній сфері спрямовані насамперед на оцифрування документальної та іншої спадщини, цифровізацію процесів обслуговування користувачів, створення електронної чи віртуальної бібліотеки тощо.

У зв'язку з цим варто звернути увагу на термінологію. Сьогодні часто ототожнюють поняття «цифровізована бібліотека», «цифрова бібліотека», «електронна бібліотека», «віртуальна бібліотека» тощо, які є досить різними. Зокрема, дослідник О. Онищенко (2021) звертає увагу на відмінності цифровізованої і цифрової бібліотек. На його думку, цифрова бібліотека «може бути і в більшості бібліотек є окремою структурою бібліотеки», а «цифровізована бібліотека є закладом, де комп'ютеризовані всі і традиційні, і нові види її роботи». У «цифровій бібліотеці» вся інформація зберігається в оцифрованому вигляді та не передбачає наявності документів на традиційних носіях. Сучасні бібліотеки створюють електронні каталоги, депозитарії, власні інформаційні сайти тощо, проте це ще не привід вважати бібліотеку електронною і тим паче віртуальною. Цифрова та електронна бібліотеки, на відміну від віртуальної, являють собою сукупність документів, що мають конкретне місцезнаходження. Основними особливостями діяльності віртуальних бібліотек вважаємо такі:

- віртуальна бібліотека є лише в інтернеті («бібліотека без стін»), не має єдиного місцезнаходження; це комплекс інформаційних джерел, доступних через глобальні комп'ютерні мережі;
- ресурси віртуальної бібліотеки розподілені по всьому світу;
- інформаційний потенціал віртуальної бібліотеки значно перевищує документні ресурси будь-якої бібліотеки;
- доступ до віртуальної бібліотеки здійснюється лише онлайн через спеціальні сайти;
- кількість віртуальних читачів значно більша, ніж у традиційних бібліотеках тощо.

Висновки. Отже, у сучасних умовах переосмислюються принципи організації бібліотечного простору, методи бібліотечно-інформаційної діяльності, ресурсного забезпечення бібліотечних фондів; бібліотеки прагнуть використовувати у своїй діяльності всі можливості цифровізації. Цьому сприяють і цифрові бібліотечні проекти, спрямовані насамперед на оцифрування документальної спадщини, цифровізацію процесів обслуговування користувачів, створення нових типів бібліотек: цифрових, електронних, віртуальних тощо. Бібліотеки стають новими сучасними інформаційними хабами, центрами цифрової освіти для користувачів. Особливого значення та поширення бібліотечні проекти набули з початком пандемії COVID-19 та повномасштабної російської агресії. Проте в процесі втілення у життя проектів виникають труднощі й проблеми, пов'язані з цифровим розривом, з відсутністю в низці бібліотек комп'ютерів, спеціальних приладів для оцифрування, з браком кваліфікованих бібліотекарів, спроможних працювати з віртуальними користувачами у нових умовах цифровізації суспільства, що потребує організації курсів навчання та перепідготовки працівників бібліотеки.

Подальшого дослідження потребують проблеми цифровізації бібліотек України різних типів в умовах російсько-української війни.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бондаренко, В. та Гранчак, Т., 2021. Бібліотечні проекти доповненої реальності (AR): зарубіжний досвід. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, [e-journal] 7, с.100-114. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.7.2021.233305>
- Бруй, О., 2023. Документальна спадщина України: опитування в межах проекту зі створення Національної електронної бібліотеки України. *Українська бібліотечна асоціація*, [online] 02 листопада. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5144-dokumentalna-spadshchyna-ukrainy-opytuvannia-v-mezhakh-proiektu-zi-stvorennia-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteku-ukrainu>> [Дата звернення 20 березня 2024].
- Бруй, О., Козицька, Т., Мацієвська, Г., Моїсєєва, С. та Шевченко, І., 2023. *Бібліотеки – Хаби цифрової освіти. Практичний посібник* [online]. Київ: Українська бібліотечна асоціація. Доступно: <https://drive.google.com/file/d/17yJ4pJNwzYUivQueh6dFD86lgoniCeps/view> [Дата звернення 10 березня 2024].
- Бруй, О., Моїсєєва, С., Сошинська, Я., Кобильник, Б. та Мацієвська, Г. уклад., 2022. Інформаційна та кібербезпека. Навчальна програма для користувачів бібліотек. *Українська бібліотечна асоціація*. [online] Доступно: <https://ula.org.ua/images/uba_document/news/2020/ULA_Cyber_Security_Progr_2022.pdf> [Дата звернення 25 лютого 2024].
- Денбновецький, С.О., 2022. Цифрова трансформація українських бібліотек в умовах глобалізаційних перетворень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 1, с.26-33. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257256>
- Добровольська, В.В. та Чередник, Л.А., 2023. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 1, с.5-11. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276758>
- Добровольська, В.В., 2020. Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 1, с.79-87. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2020.205424>
- Дубровіна, Л.А., Попик, В.І. та Лобузін, К.В., б.д. Історія та розвиток поняття «Україніка» як національного ресурсу документальної пам'яті. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. [online] Доступно: <<http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRAINICA&P21DBN=UKRLIB>> [Дата звернення 25 березня 2024].
- Івашкевич, О.В., 2021. Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 2, с.50-56. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2021.238782>
- Каракоз, О., 2023. Технології віртуальної реальності у сучасному бібліотечному середовищі: використання в умовах медіатизації суспільства. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, [e-journal] 6 (1), с.121-129. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283974>
- Кузьменко, О.І. та Загуменна, В.В., 2021. Трансформація та розширення функцій бібліотек в сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 3, с.38-44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>
- Лобузін, І., 2016. *Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій*. Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- Лобузін, К., 2020. Цифровий бібліотечний проект: визначення, структура, організаційні форми. В: *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації*. Міжнародна наукова конференція. Київ, Україна, 6-8 жовтня 2020. Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, с.200-203.

Мар'їна, О.Ю., 2017. *Бібліотека в цифровому просторі*. Харків: Харківська державна академія культури.

Міністерство цифрової трансформації України, 2020. *Бібліотеки стануть першими хабми проєкту «Дія. Цифрова освіта»*. [online] 11 січня. Доступно: <<https://thedigital.gov.ua/news/biblioteki-stanut-pershimi-khabami-proektu-diya-tsfrova-osvita>> [Дата звернення 18 лютого 2024].

Міністерство цифрової трансформації України, 2021. Проєкт Мінцифри та FAVBET «Цифровізація бібліотек» став найкращою практикою взаємодії бізнесу з державою. *Урядовий портал*, [online] 21 травня. Доступно: <<https://www.kmu.gov.ua/news/proekt-mincifrita-favbet-cifrovizaciya-bibliotek-stav-najkrashchoyu-praktikoju-vzayemodiyi-biznesu-z-derzhavoyu>> [Дата звернення 15 лютого 2024].

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія», 2022. *Безкоштовна віртуальна бібліотека для українців*. [online] 26 березня. Доступно: <<https://library.ukma.edu.ua/novyny/549-america-house-kyiv-overdrive-library-tse-bezkoshtovna-virtualna-biblioteka-dlia-ukraintsiv>> [Дата звернення 15 лютого 2024].

Онищенко, О., 2020. Адаптація бібліотек до «життя в цифрі». *Бібліотечний вісник*, [online] 1 (255), с.3-8. Доступно: <http://libkor.com.ua/storage/php/lib_theme_files/adaptatsya_bibliotek.pdf> [Дата звернення 25 лютого 2024].

Онищенко, О., 2021. Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. В: *Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями*. Міжнародна наукова конференція. Київ, Україна, 5-7 жовтня 2021. [online] Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Доступно: <<http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1330>> [Дата звернення 25 лютого 2024].

Салата, Г.В., 2022. Тенденції і розвиток бібліотек у цифровому середовищі. *Вісник Харківської державної академії культури*, [e-journal] 61, с.30-39. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.03>

Сахаров, М., 2023. Підсумкова зустріч за проєктом «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти», 26-27 жовтня 2023 року. *Українська бібліотечна асоціація*, [online] 31 жовтня. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5142-pidsumkova-zustrich-za-proiektom-rozvytok-spromozhnosti-bibliotek-khabiv-tsyfrovoi-osvity-26-27-zhovtnia-2023-roku>> [Дата звернення 25 березня 2024].

Українська бібліотечна асоціація, 2022. *ВГО Українська бібліотечна асоціація впроваджує ініціативи з цифрової грамотності в країні*. [online] 26 січня. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/4965-vho-ukrainska-bibliotechna-asotsiatsiia-vprovadzhuie-initsiatyvy-z-tsyfrovoi-hramotnosti-v-kraini>> [Дата звернення 03 квітня 2024].

Українська бібліотечна асоціація, 2023а. *Круглий стіл «Досвід українських бібліотек зі збереження документальної спадщини шляхом створення цифрових колекцій»*. [online] 30 травня. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5109-kruhlyi-stil-dosvid-ukrainskykh-bibliotek-zi-zberezhennia-dokumentalnoi-spadshchyny-shliakhom-stvorennia-tsyfrovykh-kolektsii>> [Дата звернення 15 січня 2024].

Українська бібліотечна асоціація, 2023б. *Початок проєкту створення Національної електронної бібліотеки України за підтримки ЮНЕСКО та ІФЛА*. [online] 17 лютого. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5078-pochatok-proiektu-stvorennia-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteku-ukrainy-za-pidtrymky-yunesko-ta-ifla>> [Дата звернення 20 березня 2024].

Українська бібліотечна асоціація, 2023с. *Цифровізація України продовжується – Хаби цифрової освіти в Дії*. [online] 08 травня. Доступно: <<https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5100-tsyfrovizatsiia-ukrainy-prodovzhuetsia-khaby-tsyfrovoi-osvity-v-dii>> [Дата звернення 25 березня 2024].

- Українська бібліотечна асоціація, 2024a. *Експертне обговорення проєктів документів, що регламентують створення та розвиток Національної електронної бібліотеки України, 31 січня 2024 р.* [online] 02 лютого. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5182-ekspertne-obhovorennia-proiektiv-dokumentiv-shcho-rehlamentuiut-stvorennia-ta-rozvytok-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteki-ukrainy-31-sichnia-2024-r>> [Дата звернення 25 березня 2024].
- Українська бібліотечна асоціація, 2024b. Конкурс заявок для українських культурних інституцій «ЄМістечко – простір для кожного», [online] 18 лютого. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5187-konkurs-zaiavok-dlia-ukrainskykh-kulturnykh-instytutsii-iemistechko-prostir-dlia-kozhnoho>> [Дата звернення 05 квітня 2024].
- Українська бібліотечна асоціація, 2024c. *Проєкт «Бібліотека – місце сили»: як запровадити бібліотечні інновації за допомогою дизайн-мислення (лютий 2024 р.)*. [online] 14 березня. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5190-proiekt-biblioteka-mistse-syly-ia-k-zarprovadyty-bibliotechni-innovatsii-za-dopomohoju-dyzain-myslennia-liutyi-2024-r>> [Дата звернення 10 квітня 2024].
- Українська бібліотечна асоціація, 2024d. *Старт проєкту IFLA з цифрової грамотності «Усюди завжди», квітень 2024 р.* [online] 22 квітня. Доступно: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5203-start-proiektu-ifla-z-tsyfrovoi-hramotnosti-usiudy-zavzhdy-kviten-2024-r>> [Дата звернення 24 квітня 2024].
- Українська бібліотечна асоціація, б.д. *Бібліотеки – Хаби цифрової освіти*. [online] Доступно: <<https://ula.org.ua/resursy/biblioteky-khaby-tsyfrovoi-osvity>> [Дата звернення 25 лютого 2024].
- Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні (Проєкт підтримки Дія), 2024. *United Nations Development Programme*. [online] Доступно: <<https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/digital-inclusive-accessible-support-digitalisation-public-services-ukraine-dia-support-project>> [Дата звернення 15 квітня 2024].
- Чередник, Л.А., 2022. Віртуальна бібліотека як новітній інформаційний центр. В: *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг. Міжнародна наукова конференція*. Київ, Україна, 4-6 жовтня 2022. Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Доступно: <<http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1618>> [Дата звернення 25 березня 2024].
- Чумак, Є., 2023. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України. *Вісник Книжкової палати*, [e-journal] 5, с.16-23. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5\(322\).16-23](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5(322).16-23)
- World Digital Library, 2024. *Wikipedia*, [online] 12 January. Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/World_Digital_Library> [Дата звернення 25 березня 2024].

REFERENCES

- Bondarenko, V. and Hrachak, T., 2021. Bibliotechni proieky dopovnoei realnosti (AR): zarubizhnyi dosvid [Library's Augmented Reality (AR) Projects: Foreign Experience]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, [e-journal] 7, pp.100-114. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.7.2021.233305>
- Bruj, O., 2023. Dokumentalna spadshchyna Ukrainy: opytuvannia v mezhakh proiektu zi stvorennia Natsionalnoi elektronnoi biblioteki Ukrainy [Documentary heritage of Ukraine: a survey within the project on the creation of the National Digital Library of Ukraine]. *Ukrainian Library Association*, [online] 02 November. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5144-dokumentalna-spadshchyna-ukrainy-opytuvannia-v-mezhakh-proiektu-zi-stvorennia-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteki-ukrainy>> [Accessed 20 March 2024].

- Brui, O., Kozytska, T., Matsiievska, H., Moisieieva, S. and Shevchenko, I., 2023. *Biblioteki – Khaby tsyfrovoy osvity. Praktychnyi posibnyk* [Libraries – Hubs of digital education. A practical guide] [online]. Kyiv: Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia. Available at: <https://drive.google.com/file/d/17yJ4pjNwzYUivQueh6dFD86lgoniCeps/view> [Accessed 10 March 2024].
- Brui, O., Moisieieva, S., Soshynska, Ya., Kobylnyk, B. and Matsiievska, H. comps., 2022. *Informatsiina ta kiberbezpeka. Navchalna prohrama dlia korystuvachiv bibliotek* [Information and cybersecurity. Training program for library users]. Ukrainian Library Association. [online] Available at: https://ula.org.ua/images/uba_document/news/2020/ULA_Cyber_Security_Progr_2022.pdf [Accessed 25 February 2024].
- Cherednyk, L.A., 2022. Virtualna biblioteka yak novitnii informatsiinyi tsentr [Virtual library as the newest information center]. In: *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Innovatsiini transformatsii resursiv i posluh* [library. Science. Communication. Innovative transformations of resources and services]. International scientific conference. Kyiv, Ukraine, 4-6 October 2022. Kyiv: National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky. Available at: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1618> [Accessed 25 March 2024].
- Chumak, Ye., 2023. Elektronni biblioteki yak vahomyi skladnyk natsionalnoho informatsiinoho prostoru Ukrainy [Electronic libraries as a significant component of the national information space of Ukraine]. *Bulletin of the Book Chamber*, [e-journal] 5, pp.16-23. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5\(322\).16-23](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5(322).16-23)
- Denbnovetskyi, S.O., 2022. Tsyfrova transformatsiia ukraïnskykh bibliotek v umovakh hlobalizatsiinykh peretvoren [Digital transformation of ukrainian libraries in the conditions of globalization transformations]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 1, pp.26-33. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2022.257256>
- Dobrovolska, V.V. and Cherednyk, L.A., 2023. Innovatsiina diialnist bibliotek v umovakh tsyfrovoho suspilstva [Innovative Activities of Libraries in Conditions of Digital Society]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 1, pp.5-11. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276758>
- Dobrovolska, V.V., 2020. Elektronna biblioteka "Ukrainika" – unikalnyi intehrovanyi resurs tsyfrovoy dokumentalnoi spadshchyny [The electronic library «Ukrainika» as the unique integrated resource of digital documentary heritage]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 1, pp.79-87. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2020.205424>
- Dubrovina, L.A., Popyk, V.I. and Lobuzina, K.V., n.d. Istorii ta rozvytok poniattia «Ukrainiky» yak natsionalnoho resursu dokumentalnoi pamiaty [History and development of the concept of "Ukrainika" as a national resource of documentary memory]. *National Library of Ukraine named after V. I. Vernadskyi*. [online] Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRAINICA&P21DBN=UKRLIB> [Accessed 25 March 2024].
- Ivashkevych, O.V., 2021. Tsyfrova transformatsiia bibliotek Ukrainy: sohodennia ta perspektyvy [Digital transformation (digitalization) of libraries in Ukraine: current state and perspectives]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 2, pp.50-56. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2021.238782>
- Karakoz, O., 2023. Tekhnolohii virtualnoi realnosti u suchasnomu biblioteknomu seredovyshchi: vykorystannia v umovakh mediatyzatsii suspilstva [Virtual Reality Technologies in the Modern Library Environment: Use in the Conditions of Society's Mediatization]. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, [e-journal] 6 (1), pp.121-129. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283974>
- Kuzmenko, O.I. and Zahumenna, V.V., 2021. Transformatsiia ta rozshyrennia funkt sii bibliotek v suchasnomu tsyfrovomu prostori [Transformation and expansion of library functions in the modern digital space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 3, pp.38-44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>

- Lobuzin, I., 2016. *Tsyfrovii bibliotechni proekty: tekhnolohichni rishennia ta upravlinnia zhyttievym tsyklom kolektsii* [Digital library projects: technological solutions and management of the life cycle of collections]. Kyiv: National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky.
- Lobuzina, K., 2020. Tsyfrovii bibliotechnyi proekt: vyznachennia, struktura, orhanizatsiini formy [Digital library project: definitions, structure, organizational forms]. In: *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Rozvytok bibliotechno-informatsiinoho potentsialu v umovakh tsyfrovizatsii* [Library. Science. Communication. Development of library and information potential in the context of digitalization]. International scientific conference. Kyiv, Ukraine, 6-8 October 2020. Kyiv: National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky, pp.200-203.
- Marina, O.Iu., 2017. *Biblioteka v tsyfrovomu prostori* [Library in the digital space]. Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture.
- Ministry of Digital Transformation of Ukraine, 2020. *Biblioteky stanut pershymy khabamy proiektu "Diia. Tsyfrova osvita"* [Libraries will be the first hubs of the project "Diia. Digital Education" project]. [online] 11 January. Available at: <<https://thedigital.gov.ua/news/biblioteki-stanut-pershimi-khabami-proiektu-diya-tsyfrova-osvita>> [Accessed 18 February 2024].
- Ministry of Digital Transformation of Ukraine, 2021. Proekt Mintsyfry ta FAVBET "Tsyfrovizatsiia bibliotek" stav naikrashchoiu praktykoiu vzaiemodii biznesu z derzhavoiu. [The project of the Ministry of Digital Transformation and FAVBET "Digitalization of Libraries" has become the best practice of business interaction with the state]. *Government portal*, [online] 21 May. Available at: <<https://www.kmu.gov.ua/news/proekt-mincifri-ta-favbet-cifrovizaciya-bibliotek-stav-najkrashchoyu-praktikoyu-vzayemodiyi-biznesu-z-derzhavoyu>> [Accessed 15 February 2024].
- National University of Kyiv-Mohyla Academy Library, 2022. *Bezkoshtovna virtualna biblioteka dlia ukraintsiv* [Free virtual library for Ukrainians]. [online] 26 March. Available at: <<https://library.ukma.edu.ua/novyny/549-america-house-kyiv-overdrive-library-tse-bezkoshtovna-virtualna-biblioteka-dlia-ukraintsiv>> [Accessed 15 February 2024].
- Onyshchenko, O., 2020. Adaptatsiia bibliotek do "zhyttia v tsyfri" [Adaptation of libraries to "life in digits"]. *Bibliotechnyi visnyk*, [online] 1 (255), pp.3-8. Available at: <http://libkor.com.ua/storage/php/lib_theme_files/adaptatsiya_bibliotek.pdf> [Accessed 25 February 2024].
- Onyshchenko, O., 2021. Tsyfrovizatsiia – stratehichni shliakh rozvytku bibliotechnoi sfery [Digitalization is a strategic way of library development]. In: *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Vid upravlinnia resursamy – do upravlinnia znanniamy* [Library. Science. Communication. From resource management to knowledge management]. International scientific conference. Kyiv, Ukraine, 5-7 October 2021. [online] Kyiv: National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky. Available at: <<http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1330>> [Accessed 25 February 2024].
- Sakharov, M., 2023. Pidsumkova zustrich za proiektom "Rozvytok spromozhnosti bibliotek – Khabiv tsyfrovoy osvity", 26-27 zhovtnia 2023 roku [Final meeting on the project "Capacity Development of Libraries – Digital Education Hubs", October 26-27, 2023]. *Ukrainian Library Association*, [online] 31 October. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5142-pidsumkova-zustrich-za-proiektom-rozvytok-spromozhnosti-bibliotek-khabiv-tsyfrovoy-osvity-26-27-zhovtnia-2023-roku>> [Accessed 25 March 2024].
- Salata, H.V., 2022. Tendentsii i rozvytok bibliotek u tsyfrovomu seredovyschi [Trends and Development of Libraries in the Digital Environment]. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, [e-journal] 61, pp.30-39. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.03>
- Tsyfrovii, inkluzivni, dostupni: pidtrymka tsyfrovizatsii derzhavnykh posluh v Ukraini (Proiekt pidtrymky Diia) [Digital, inclusive, accessible: Supporting the digitalization of public services in Ukraine (Action Support Project)], 2024. *United Nations Development Programme*. [online] Available at: <<https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/digital-inclusive-accessible-support-digitalisation-public-services-ukraine-dia-support-project>> [Accessed 15 April 2024].

Ukrainian Library Association, 2022. *VHO Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia vprovadzhuie initsiatyvy z tsyfrovoyi hramotnosti v kraini* [NGO Ukrainian Library Association implements digital literacy initiatives in the country]. [online] 26 January. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/4965-vho-ukrainska-bibliotekna-asotsiatsiia-vprovadzhuie-initsiatyvy-z-tyfrovoyi-hramotnosti-v-kraini>> [Accessed 03 April 2024].

Ukrainian Library Association, 2023a. *Kruhlyi stil "Dosvid ukrainskykh bibliotek zi zberezhenia dokumentalnoi spadshchyny shliakhom stvorennia tsyfrovoykh kolektsii"* [Round table "Experience of Ukrainian libraries in preserving documentary heritage by creating digital collections"]. [online] 30 May. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5109-kruhlyi-stil-dosvid-ukrainskykh-bibliotek-zi-zberezhenia-dokumentalnoi-spadshchyny-shliakhom-stvorennia-tyfrovoykh-kolektsii>> [Accessed 15 January 2024].

Ukrainian Library Association, 2023b. *Pochatok proiektu stvorennia Natsionalnoi elektronnoi biblioteky Ukrainy za pidtrymky YuNESKO ta IFLA* [Launch of the project to create the National Digital Library of Ukraine with the support of UNESCO and IFLA]. [online] 17 February. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5078-pochatok-proiektu-stvorennia-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteky-ukrainy-za-pidtrymky-yunesko-ta-ifla>> [Accessed 20 March 2024].

Ukrainian Library Association, 2023c. *Tsyfrovizatsiia Ukrainy prodovzhuetsia – Khaby tsyfrovoy osvity v Dii* [Digitalization of Ukraine continues – Digital Education Hubs in Action]. [online] 08 May. Available at: <<https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5100-tyfrovizatsiia-ukrainy-prodovzhuetsia-khaby-tyfrovoy-osvity-v-dii>> [Accessed 25 March 2024].

Ukrainian Library Association, 2024a. *Ekspertne obhovorennia proiektiv dokumentiv, shcho rehlamentuiut stvorennia ta rozvytok Natsionalnoi elektronnoi biblioteky Ukrainy, 31 sichnia 2024 r.* [Expert Discussion of Draft Documents Regulating the Creation and Development of the National Electronic Library of Ukraine, January 31, 2024]. [online] 02 February. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5182-ekspertne-obhovorennia-proiektiv-dokumentiv-shcho-rehlamentuiut-stvorennia-ta-rozvytok-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteky-ukrainy-31-sichnia-2024-r>> [Accessed 25 March 2024].

Ukrainian Library Association, 2024b. *Konkurs zaiavok dlia ukrainskykh kulturnykh instytuttsii "ieMistechko – prostir dlia kozhnoho"* [Call for proposals for Ukrainian cultural institutions "eMistechko – a space for everyone"]. [online] 18 February. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5187-konkurs-zaiavok-dlia-ukrainskykh-kulturnykh-instytuttsii-iemistechko-prostir-dlia-kozhnoho>> [Accessed 05 April 2024].

Ukrainian Library Association, 2024c. *Proiekt "Biblioteka – mistse syly": yak zaprovadyty bibliotekni innovatsii za dopomohoiu dyzain-myslennia (liutyi 2024 r.)* [Project "Library – a place of power": how to introduce library innovations with the help of design thinking (February 2024)]. [online] 14 March. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5190-proiekt-biblioteka-mistse-syly-iak-zaprovadyty-bibliotekni-innovatsii-za-dopomohoiu-dyzain-myslennia-liutyi-2024-r>> [Accessed 10 April 2024].

Ukrainian Library Association, 2024d. *Start proiektu IFLA z tsyfrovoyi hramotnosti "Usiudy zavzhdy", kviten 2024 r.* [Launch of the IFLA Digital Literacy Project "Everywhere Always", April 2024]. [online] 22 April. Available at: <<https://ula.org.ua/en/news-2/5203-start-proiektu-ifla-z-tyfrovoyi-hramotnosti-usiudy-zavzhdy-kviten-2024-r>> [Accessed 24 April 2024].

Ukrainian Library Association, n.d. *Biblioteky – Khaby tsyfrovoy osvity* [Libraries – Hubs of digital education]. [online] Available at: <<https://ula.org.ua/resursy/biblioteky-khaby-tyfrovoy-osvity>> [Accessed 25 February 2024].

World Digital Library, 2024. *Wikipedia*, [online] 12 January. Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/World_Digital_Library> [Accessed 25 February 2024].

UDC 02(477):[004:005.53***Mariia Makarova,****PhD in Cultural Studies,**Associate Professor at the Department of Information Communications,**Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,**Kyiv, Ukraine**m.makarova@kubg.edu.ua**<https://orcid.org/0000-0001-5334-4673>*

DIGITAL PROJECTS IN THE LIBRARY FIELD OF UKRAINE

The purpose of the article is to identify their features, effectiveness, and problems of implementation based on a study of digital projects in the library sector of Ukraine in the early 20s of the twenty-first century.

Research methods. The general scientific methods of analysis, synthesis, generalisation, and information methods were applied, which made it possible to achieve the goal.

The scientific novelty of the results obtained is a comprehensive study of digital projects in the library sector of Ukraine; clarification of the peculiarities of digitalisation of Ukrainian libraries in times of war; clarification of the main categories, such as digital, electronic and virtual library; introduction of information about projects from online sources into scientific circulation.

Conclusions. In the current conditions of rapid development of information technologies, the principles of library space organisation, methods of library and information activities, and resource support for library collections are being rethought; libraries are striving to use all the possibilities of digitalisation in their activities. This is facilitated by digital library projects focused primarily on the digitisation of documentary heritage, the digitalisation of user service processes, and the creation of new types of libraries: digital, electronic, virtual, etc. Libraries are becoming new modern information hubs and digital education centres for users. Library projects have become especially important and widespread since the onset of the COVID-19 pandemic and full-scale Russian aggression. The article focuses on the joint projects of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine and the Ukrainian Library Association in the development of digital literacy within the framework of the national project “Diia. Digital Education”, the projects “Digitalisation of Libraries” and “Capacity Building of Libraries – Digital Education Hubs”, etc. However, in the process of implementing the projects, there are difficulties and problems related to the digital divide, the lack of computers and special digitisation devices in a number of libraries, and the lack of qualified staff capable of working with virtual users in the new conditions of digitalisation of society, which requires the organisation of training and retraining courses.

The problems of digitalisation of Ukrainian libraries of various types in the context of the Russian-Ukrainian war require further research.

Keywords: digitalisation; digital library projects; digital library; virtual library; digital education hubs.

30.04.2024